

การศึกษาแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ชุมชนบ่อใหญ่เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาชุมชนบ่อใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

A study of Recreational Area for Elderly, Case study of Boyai Community, Amphoe Borabue District, Mahasarakham

ศักดิ์อตุลย์ คำเจริญ¹

Sukadon Kaajaroen¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะในเขตชุมชนบ่อใหญ่ เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้พื้นที่สาธารณะ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมายจำนวน 160 คน ใช้แบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการคำนวณค่าร้อยละ การตีความ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของพื้นที่สาธารณะไม่ได้ถูกออกแบบไว้สำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ไม่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ เช่น อุปกรณ์ออกกำลังกายไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนพฤติกรรมการออกกำลังกายเป็นมานั่งเล่น พุดคุยมากกว่ามาทำกิจกรรมนันทนาการ และความต้องการของผู้สูงอายุในการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมนันทนาการส่วนใหญ่เพื่อการออกกำลังกาย แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุนั้น ควรมีความปลอดภัยในด้านร่างกาย ด้านอุปกรณ์การออกกำลังกาย ความสะดวกสบายในอุปกรณ์ออกกำลังกาย เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลประจำพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งการจัดสุขาภิบาลในเรื่องต่างๆ

คำสำคัญ: การปรับปรุงพื้นที่, กิจกรรมนันทนาการ, ผู้สูงอายุ

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อใหญ่, อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โทร. 043-984060 ต่อ 11, 12

¹ Boyai Subdistrict Administrative Organization, Borabue, Mahasarkham Tel. 043-984060 Ext. 11, 12

Abstract

The purposes of this research were to study the problem barriers and needs of urban public space in Bo Yai Community, to study the behavior of public space for recreational activities of the elderly and to propose guidelines for improve the area's recreational activities appropriate to support the elderly. The sample were 160 in the target area. The structural interview questionnaire was applied in this research. The statistics were used for data analysis such as percentage and descriptive interpretation. The results showed that public spaces have not been designed for recreational activities for elderly yet. Unsuitable for recreational activities of the elderly. such as the unsuitable exercise equipment for the elderly that reason for to change their exercise behaviors to sit and talk rather than to do recreational activities, and needs of the elderly for use of the urban public space for recreational activities for exercise that There should be a safety in the body, the exercise Equipment, Comfort in exercise equipment. The staff who care in urban public space, include the sanitation situation.

Keywords: recreational Area, recreational activities, elderly

บทนำ

จากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนร้อยละ 11.9 ในปัจจุบัน และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 14.8 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2568 รัฐจึงมีนโยบายในหลายด้านเพื่อรองรับประชากรผู้สูงอายุในการดูแล การให้บริการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านการให้บริการการแพทย์และสุขภาพอนามัย ด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสวัสดิการทางสังคม รวมถึงระบบการบริการสาธารณะในพื้นที่สาธารณะต่างๆ อาทิ สวนสาธารณะ สวนสุขภาพ โรงพยาบาล สถานที่ราชการ วัด และพื้นที่สำหรับการนันทนาการของผู้สูงอายุ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2556 : 1)

ความต้องการใช้พื้นที่นันทนาการ มีความสำคัญต่อกลุ่มผู้สูงอายุ ในด้านการบริการ

ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ รัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญจึงมีการออกพระราชบัญญัติผู้สูงอายุปี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ระบุว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะอื่นๆ การออกกฎหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในบริการสาธารณะอื่นๆ แล้วแต่พื้นที่สวนสาธารณะส่วนใหญ่ ยังไม่มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุส่วนมากจะนิยมออกไปร่วมกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เช่น การออกกำลังกาย พักผ่อน พบปะพูดคุยกับเพื่อน และผู้ใช้สวนสาธารณะคนอื่นๆ ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ในขณะนี้จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ่อใหญ่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ

ในแต่ละปี การให้บริการด้านสุขภาพ และด้านสวัสดิการสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอีกทั้งการเกิดขึ้นของสิ่งก่อสร้างด้านโครงสร้างพื้นฐานก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน และได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่นั้นหนาตาการต่างๆ ลดจำนวนลง ไม่เพียงพอต่อการเข้ารับบริการของประชาชน ซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ่อใหญ่ที่ยังขาดพื้นที่ในการใช้บริการสาธารณะที่เหมาะสมและสามารถรองรับกิจกรรมนันทนาการของกลุ่มผู้สูงอายุได้ (กองการศึกษา, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการจัดหาพื้นที่ในการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับความต้องการและมีความปลอดภัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยมุ่งศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะในเขตชุมชนบ่อใหญ่รูปแบบของสวนสาธารณะ ผังบริเวณ กิจกรรม พื้นที่ใช้สอย และการใช้พื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมกับการรองรับกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนหนองบ่อใหญ่ ตำบลบ่อ

ใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 หมู่บ้าน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ลงทะเบียนผู้สูงอายุเพื่อให้ตรงตามลักษณะความต้องการของผู้วิจัย หมู่บ้านละ 20 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 160 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Interview Questionnaire) ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 20 ข้อ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาวิจัยทั้งหมด แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การใช้ประโยชน์ วัตถุประสงค์ วิธีการเดินทาง พื้นที่สาธารณะ โรคประจำตัว ช่วงเวลาในการทำกิจกรรม ความถี่ในการทำกิจกรรม และระยะทางในการเดินทาง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุในชุมชนบ่อใหญ่ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และอุปสรรคในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุ ด้านกายภาพ : ความปลอดภัยทางร่างกาย สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

แบบสอบถามทั้งฉบับผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาที่ปรับปรุงมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างนอกเขตพื้นที่ตามสถานที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา คือ ประชากรเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือจากความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดย

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541 : 70) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 160 ชุด และเก็บได้ครบ 160 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 หลังจากได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ ค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง นำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือ โดยการใช้คำถามเดียวกันหลายๆ คน และตรวจสอบว่าตรงกันหรือไม่ ในกรณีที่ขัดแย้งกัน ใช้วิธีการตรวจสอบเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้จากเอกสารอื่นๆ แล้วใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าข้อมูลของใครมีความน่าเชื่อถือกว่ากัน แล้วจึงทำการวิเคราะห์สรุปอีกครั้ง โดยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ (Interpretation) เพื่อนำเสนอในลักษณะบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะชุมชนบ่อใหญ่ จากการสังเกตบริบทโดยรอบพื้นที่สาธารณะชุมชนบ่อใหญ่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้วิธีเดินทางด้วยการเดินมายังพื้นที่สาธารณะ และมีทำกิจกรรมรวมตัวแบบรวมกันเป็นกลุ่มด้านข้างบริเวณลานอเนกประสงค์จะมาในช่วงเวลาเช้า และช่วงเวลาเย็น เพื่อเดินออกกำลังกาย นั่งเล่น รับอากาศบริสุทธิ์ และชมวิวทิวทัศน์ เหตุผลที่ผู้สูงอายุนิยมมาใช้ลานอเนกประสงค์ เพราะเข้าออกได้โดยไม่จำกัดเวลา และมักใช้เส้นทางทวิจรสำหรับวิ่ง และเดินออกกำลังกายรอบบึง

2. ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.00 มีอายุ 60-70 ปี ร้อยละ 72.50 ในอนาคตช่วง 1 ปี นับจากนี้ไป คาดว่าจะเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 79.40 วัตถุประสงค์ของการมาพื้นที่สาธารณะ ส่วนใหญ่เพื่อการออกกำลังกาย ร้อยละ 47.50 ใช้วิธีเดินทางมาพื้นที่สาธารณะโดยการเดิน ร้อยละ 43.80 และมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ว่าพื้นที่สาธารณะเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรมนันทนาการนั้นควรเป็นศูนย์ชุมชน ร้อยละ 43.10 รองลงมาคือสวนสาธารณะ ร้อยละ 31.90 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 57.50 มีช่วงเวลาในการทำกิจกรรมนันทนาการก่อนเวลา 09.00 น. ร้อยละ 48.10 ความถี่ในการทำกิจกรรมนันทนาการส่วนมากจะน้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 43.10 และระยะทางการเดินทางห่างจากที่พักใช้เวลาประมาณ 1-15 นาที ร้อยละ 65.00

3. การทดสอบคำถามในการวิจัย ผู้สูงอายุมีความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมนันทนาการอย่างไร พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมนันทนาการส่วนใหญ่เพื่อการออกกำลังกาย ร้อยละ 47.50 รองลงมาคือพบบุตรหลาน/ผู้สูงอายุมาพักผ่อน ร้อยละ 18.10 มานั่งเล่น รับอากาศบริสุทธิ์ ชมวิวทิวทัศน์ ร้อยละ 17.50 อื่นๆ ที่ได้ระบุไว้ เช่น การมาดูผู้เฒ่าออกกำลังกาย อ่านหนังสือ และเพื่อซื้อสินค้าในตลาดนัด ร้อยละ 10.00 อ่านหนังสือ ร้อยละ 3.80 และพบปะเพื่อนฝูง ร้อยละ 3.10

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุในชุมชนบ่อใหญ่ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และอุปสรรคในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุ ด้านกายภาพ : ความปลอดภัยทางร่างกาย สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย สรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ด้านกายภาพ : ความปลอดภัยทางร่างกาย สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม พบว่า อุปกรณ์การออกกำลังกายในพื้นที่สาธารณะที่ตนได้ใช้อยู่ นั้น ไม่มีความพร้อมในการใช้งาน มีโครงสร้างที่ไม่มั่นคงแข็งแรง เนื่องจากมีผู้ใช้บริการหลายคน ประกอบกับการไม่ดูแลรักษาของใช้ส่วนรวม จึงทำให้อุปกรณ์การออกกำลังกายเสื่อมสภาพ จึงไม่มีความปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ ส่วนพื้นที่สาธารณะที่ใช้บริการในการทำกิจกรรมนันทนาการมีความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินเพียงพอ มีแสงสว่างในเวลาเย็นหรือเวลากลางคืน และระบบการรักษาความปลอดภัยภายในพื้นที่สาธารณะในส่วนของเวรยามเพียงพอแล้ว และการดำเนินการในเรื่องสถานที่พักผ่อน ความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบริเวณพื้นที่สาธารณะ ความสะอาดบริเวณคูคลอง และแหล่งน้ำภายในบริเวณพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งการตกแต่ง ดูแลรักษาวิว ทิวทัศน์ให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม สงบ ร่มรื่น เพียงพอแล้ว

ด้านกายภาพ : ความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย พบว่า การเข้าถึงในการใช้อุปกรณ์กีฬาต่างๆ นั้น ไม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะอุปกรณ์กีฬามีจำนวนน้อย ไม่พอเพียงต่อความต้องการใช้งาน ในพื้นที่สาธารณะควรจัดมุมพักผ่อนตามถนน ทางเชื่อม และทางเดินต่างๆ การทำทางเดินที่ราบเรียบ มีราวจับ เพื่อความสะดวกสบาย และปลอดภัย รวมทั้งการทำราวจับบันได ราวจับในห้องน้ำสาธารณะ และอุปกรณ์ช่วยเหลืออื่นๆ การจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น การจัดรถพยาบาลฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่สาธารณะ การทำทางลาด ราวบันได ราวจับในห้องน้ำ ปุ่มกดสัญญาณขอความช่วยเหลือ หากเกิดเหตุฉุกเฉินด้วย

5. ข้อมูลเพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้พื้นที่สาธารณะที่ใช้ในกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ นั้นมีความปลอดภัยในด้านร่างกาย ด้านอุปกรณ์การออกกำลังกาย ความสะดวกสบายในอุปกรณ์

ออกกำลังกาย เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลประจำพื้นที่สาธารณะ และการจัดสุขภาพในเรื่องต่างๆ

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรค และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุในชุมชนป่อใหญ่ พบว่า อุปกรณ์การออกกำลังกายในพื้นที่สาธารณะไม่มีความพร้อมในการใช้งาน และพื้นที่สาธารณะที่ใช้บริการนั้นมีความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินเพียงพอ มีแสงสว่างในเวลาเย็นหรือเวลากลางคืนที่เพียงพอ แต่ควรจัดเจ้าหน้าที่เวรยามในการตรวจตราดูแล เพื่อเป็นการป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับนิลบล คล่องเวสสะ (2544) ได้กล่าวถึงการออกแบบให้พื้นที่ต่างๆ ในพื้นที่สาธารณะให้มีลักษณะที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เปิดโล่ง และมีการออกแบบความสว่างไม่ให้แสงจ้าเกินไปและน้อยเกินไป และควรมีความปลอดภัยด้านร่างกาย และความปลอดภัยจากอาชญากรรม เพราะการจัดสถานที่ให้มีการดูแลรักษา มีการใช้วัสดุที่เหมาะสมกับสภาพการใช้สอย ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลป่อใหญ่ควรจัดหาพื้นที่ในการทำกิจกรรมนันทนาการ และอุปกรณ์การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งอุปกรณ์นั้นควรมีความพร้อมในการรองรับจำนวนผู้มาใช้บริการได้อย่างเหมาะสมและควรมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม ด้วยการออกแบบให้ไม่มีจุดลับสายตา หากเป็นพื้นที่ที่ลึกเข้าไปควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อให้คนเข้าไปในบริเวณนั้นๆ และยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมนันทนาการกับสภาพการใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนอยู่อาศัยของภาคเหนือแห่งชาติ” โดยวิมลสิทธิ์ หรยางกูร และนิลบล คล่องเวสสะ (2542 : 38) ในความปลอดภัยพื้นที่สาธารณะที่คนสามารถเข้าออกได้อย่างอิสระจะทำให้ผู้ใช้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย เพราะพื้นที่สาธารณะเป็นสถานที่ที่เกิดอันตรายขึ้นเสมอ ดัง

นั้นการออกแบบสวนในปัจจุบัน จึงมีความคำนึงถึงความปลอดภัยเพื่อให้ผู้ใช้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อสวนโดยการลดจุดที่ลื่นลื่นภายในสวนสาธารณะ การเดินตรวจตราดูแลบริเวณพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ควบคุมให้มีทางเข้า-ออกที่จำกัด การให้แสงสว่างที่เพียงพอแก่ผู้ใช้ภายในสวน รวมทั้งการเข้าถึงในการใช้อุปกรณ์กีฬาต่างๆ ภายในพื้นที่สาธารณะไม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย อุปกรณ์กีฬามีจำนวนน้อย ไม่พอเพียงต่อความต้องการใช้งาน การจัดมุมพักผ่อนตามถนนทางเชื่อม และทางเดินต่างๆ ภายในพื้นที่สาธารณะควรจัดมุมพักผ่อนตามถนนทางเชื่อม และทางเดินต่างๆ ควรมีการสร้างทางเดินที่ราบเรียบสะดวกสบาย มีการทำทางเดินที่ราบเรียบ มีราวจับ รวมทั้งการทำราวจับบันไดราวจับในที่นั่งสาธารณะ และอุปกรณ์ช่วยเหลืออื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบชุมชนน่าอยู่ผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุในชนบท โดย ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ (2553) แนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถออกมาใช้พื้นที่สาธารณะภายนอกที่อยู่อาศัยนั้น ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับทางเดินและทางสัญจรมากที่สุด เนื่องจากผู้สูงอายุต้องการใช้อุปกรณ์ที่มีความปลอดภัย และไม่ยุ่งยากที่จะใช้งาน เช่น ราวจับทั่วไป ราวจับในที่นั่งน้ำบริเวณโถส้วม ผู้สูงอายุเลือกราวจับติดพื้น 2 ข้างมากที่สุด สวิทช์ไฟฟ้าที่มีลักษณะขนาดใหญ่มากนัก ทางลาดที่มีความชันระดับ 9 องศา เป็นต้น (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2550) สำหรับแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้พื้นที่สาธารณะที่ใช้ในกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุมีความปลอดภัย ด้านร่างกาย ที่เกิดจากสุขภาพและโรคประจำตัวของผู้สูงอายุที่มาใช้บริการพื้นที่สาธารณะ หรืออาจเกิดจากการออกกำลังกายในที่สภาพร่างกายจะรับได้ และด้านอุปกรณ์การออกกำลังกาย ที่ควรมีการดูแล รักษา ซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง ความต้องการให้พื้นที่สาธารณะที่ใช้ใน

กิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุมีความสะดวกสบายในอุปกรณ์ออกกำลังกาย ควรมีความพร้อมและรองรับจำนวนผู้มาใช้บริการได้อย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในเรื่องต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ผู้นำการออกกำลังกาย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ การปฐมพยาบาล เป็นต้น และความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดสุขาภิบาลในเรื่องห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ มีราวจับ และควรเป็นโถนั่งชักโครก น้ำดื่มสะอาด การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบ รวมทั้งการตัดหญ้า การตัดเล็มกิ่งไม้ ต้นไม้ ให้มีทัศนียภาพที่สวยงามเสมอ

สรุป

พื้นที่สาธารณะในเขตชุมชนบ่อใหญ่ไม่ได้ถูกออกแบบไว้สำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ จึงไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจึงเปลี่ยนพฤติกรรมจากการออกกำลังกายมาเป็นการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งเล่น พุดคุยมากกว่าการทำกิจกรรมนันทนาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเน้นในเรื่องของความปลอดภัยของพื้นที่สาธารณะที่ใช้ในกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุมีความปลอดภัยในด้านร่างกาย และด้านอุปกรณ์การออกกำลังกาย
2. ความสะดวกสบายในพื้นที่สาธารณะที่ใช้ในกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ
3. อุปกรณ์ออกกำลังกาย ควรมีความพร้อม และรองรับจำนวนผู้มาใช้บริการได้อย่างเหมาะสม
4. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในเรื่องต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ผู้นำการออกกำลังกาย ผู้ดูแลผู้สูงอายุ การปฐมพยาบาล เป็นต้น

5. การจัดสุขภาพภิบาลในเรื่องของห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ มีราวจับ และควรเป็นโถนั่งชักโครก น้ำดื่มสะอาด การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบ รวมทั้งการตัดหญ้า การตัดเล็มกิ่งไม้ ต้นไม้ ให้มีทัศนียภาพที่สวยงามเสมอ และการดูแลพื้นที่สาธารณะไม่ให้เป็นที่มั่วสุม

จากการศึกษาพบว่า ปริมาณการใช้พื้นที่สาธารณะชุมชนบ่อใหญ่มีจำนวนมาก จึงทำให้เกิดความไม่เพียงพอของพื้นที่ในการทำกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ จึงควรมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณอื่นๆ เพื่อรองรับกิจกรรมบางประเภทที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและพอเพียง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผศ.ดร.ธราวุฒิ บุญเหลือ ผศ.ดร.พรทิพย์ เรื่องธรรม อ.ดร.พลเดช เขาวรัตน์ และ อ.ดร.ดิฐา แสงวัฒนชัย คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้แนวคิด แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างดียิ่ง รวมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นที่ช่วยทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กองการศึกษา. (2557) เอกสารรายงานทะเบียนงานกองการศึกษา (ผู้สูงอายุ). องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2550). รายงานการวิจัย โครงการพัฒนาต้นแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมความสะอาดสำหรับผู้สูงอายุของสถานบริการสาธารณสุข. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ (2553). การออกแบบชุมชนน่ายุผู้สูงอายุสำหรับผู้สูงอายุในชนบท. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- นิลบล คล่องเวสสะ. (2544). การวางแผนและการออกแบบสวนสาธารณะในเมือง. เอกสารประกอบการเรียนการสอน ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และนิลบล คล่องเวสสะ. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพการใช้พื้นที่สาธารณะภายในชุมชนอยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). (2556). ร่างภาพอนาคตก้าวใหม่ธรรมนูญระบบสุขภาพ. HSRI FORUM พื้นที่แบ่งปันความรู้สู่ระบบสุขภาพที่เป็นธรรมและยั่งยืน. ปีที่ 2 (ฉบับที่ 5), 1.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.